

УДК 35.078:347(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.2.65>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА ЗАСТОСУВАННЯ ПРИВАТНОПРАВОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Черненко О.М.,

магістр права,

Запоріжжя

ORCID: 0009-0004-0119-3294

Черненко О.М. Нормативно-правова основа застосування приватноправових інструментів публічної адміністрації: теоретико-правовий аналіз.

У статті проведено теоретико-правовий аналіз нормативно-правової основи застосування приватноправових інструментів публічної адміністрації (договірних, фінансово-майнових, корпоративних та інституційно-організаційних). Зазначено, що одним із ключових чинників, який забезпечив поступовий перехід до сучасного розуміння інструментарію публічного адміністрування, стала інституційна трансформація українського законодавства в пострадянський період. Вона мала за мету поступову імплементацію європейських стандартів публічного управління, закладення основ принципу верховенства права, розширення правових засобів впливу держави на суспільні відносини, що ґрунтуються не тільки на державному примусі, але й на засадах диспозитивності, принципах рівності, взаємодії та партнерства.

Проведений автором огляд нормативно-правової бази у цій сфері засвідчив, що приватноправові інструменти діяльності публічної адміністрації сформувалися як складна, багатокомпонентна система, яка інтегрує договірні, фінансово-майнові, корпоративні та інституційно-організаційні механізми у загальну систему законодавства про публічну владу та форми її впливу на суспільні відносини. Кожна з цих груп, маючи власні предмети регулювання та специфіку правозастосування, водночас тісно взаємодіє з іншими елементами системи, що дозволяє суб'єктам публічного адміністрування адаптувати свої дії до потреб суспільства та економіки.

Зауважено, що законодавчі акти, які закріплюють зазначені механізми, відображають поступову трансформацію підходів до публічного адміністрування: від моделі, орієнтованої виключно на державні інтереси, до комплексного використання диспозитивних засобів і партнерських форм взаємодії держави та приватного сектора, людиноцентристських орієнтирів. Такий розвиток нормативної бази заклав підґрунтя для формування новітнього бачення інструментарію публічної адміністрації в українському правопорядку, що, своєю чергою, стимулювало й доктринальні пошуки у цій сфері.

Ключові слова: адміністративне право, державна допомога, державно-приватне партнерство, договір, законодавство, інвестиційна діяльність, інструмент, концесія, приватне право, публічна адміністрація, публічна влада, публічний інтерес, публічне право, цивільне право.

Chernenkyi O.M. The normative and legal framework for the application of private law instruments in public administration: a theoretical and legal analysis.

The article presents a theoretical and legal analysis of the normative framework for the application of private law instruments in public administration (contractual, financial-property, corporate, and institutional-organizational). It is noted that one of the key factors facilitating the gradual transition to a modern understanding of public administration tools was the institutional transformation of Ukrainian legislation in the post-Soviet period. This transformation aimed at the progressive implementation of European standards of public governance, the establishment of the rule of law, and the expansion of legal means of state influence on social relations based not only on state coercion but also on the principles of dispositivity, equality, cooperation, and partnership.

The author's review of the normative framework in this area demonstrates that private law instruments of public administration have evolved into a complex, multi-component system that integrates contractual, financial-property, corporate, and institutional-organizational mechanisms into the general system of legislation on public authority and its forms of influence on social relations. Each of these groups, while having its own regulatory subjects and specifics of legal application, closely interacts with other elements of the system, allowing public administration entities to adapt their activities to the needs of society and the economy.

It is emphasized that legislative acts establishing these mechanisms reflect a gradual transformation of approaches to public administration: from a model focused exclusively on state interests to a comprehensive use of dispositive means and partnership-based forms of interaction between the state and the private sector, with a growing focus on human-centered principles. Such developments in the normative framework laid the foundation for the formation of a modern vision of public administration tools within the Ukrainian legal system, which in turn has stimulated doctrinal exploration in this field.

Key words: administrative law, concession, contract, investment activity, instrument, legislation, private law, public administration, public authority, public interest, public law, public-private partnership, state aid, civil law.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток та подальше поширення практики застосування приватноправових інструментів публічної адміністрації стало можливим лише після модернізації українського законодавства, яка відбувалася як еволюційними, так і революційними кроками. Радянська модель державного управління фактично заперечувала існування будь-яких форм впливу держави на суспільні відносини, які не були пов'язані із примусом, імперативними методами правового регулювання та владою підпорядкування між суб'єктами. Цілком природньо, що й радянська правова наука суттєво відставала від західної у частині дослідження інструментів діяльності публічної адміністрації. У цьому контексті надзвичайно слушними є тези про те, що «...радянська наука адміністративного права в частині дослідження інструментів діяльності суб'єктів управління характеризувалася здебільшого низьким ступенем наукового осмислення їх сутності та видів... Недосконалість наукового обґрунтування інструментів діяльності суб'єктів публічного управління виражалася також у відсутності наукових розробок і з решти питань, які впливають з діяльності публічної адміністрації, зокрема: питання адміністративних договорів, порядку та процедури прийняття нормативних та індивідуальних актів управління, механізму й наслідків оскарження актів публічного управління, прийнятих з порушенням вимог законодавства та ін. ... формування інституту інструментів діяльності публічної адміністрації у часи функціонування радянської влади відбувалось вкрай непослідовно: протягом першого періоду розвивались дореволюційні вчення, протягом другого періоду ці питання не вивчались, протягом третього періоду заперечувались досягнення науковців попередніх часів» [1, с. 150-151].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор в яких розглядають цю проблему і підходи її розв'язання. Такий стан справ був характерним і для пострадянської правової літератури, яка ще не звільнилася від догматичних конструкцій минулого і разом з тим, тільки почала «знайомитися» із надбаннями європейської доктрини права, зарубіжними практиками публічного адміністрування та їх законодавчим врегулюванням. Саме тому одним із ключових чинників, який забезпечив поступовий перехід до сучасного розуміння інструментарію публічного адміністрування, стала інституційна трансформація українського законодавства в пострадянський період. Вона мала за мету поступову імплементацію європейських стандартів публічного управління, закладення основ принципу верховенства права, розширення правових засобів впливу держави на суспільні відносини, що ґрунтуються не тільки на державному примусі, але й на засадах диспозитивності, принципах рівності, взаємодії та партнерства.

За час незалежності України й особливо в останні роки, проблематикою приватноправового інструментарію діяльності публічної адміністрації активно займалися В.М. Бевзенко, С.В. Боднар, Д.С. Бондаренко, І.С. Гриценко, І.В. Доленко, Р.С. Мельник, Ю.В. Мех, О.С. Огій, І.В. Патерило, М.А. Сатановська, В.Д. Струкова, І.С. Студенець та інші.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цього дослідження є теоретико-правовий аналіз нормативно-правової основи застосування приватноправових інструментів публічної адміністрації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед перших вагомих законодавчих актів, що свідчили про концептуальну зміну підходів до форм взаємодії держави з приватними суб'єктами, слід назвати прийняття Господарського кодексу України [2], який уперше на законодавчому рівні закріпив право держави брати участь у господарській діяльності на рівних умовах із іншими суб'єктами господарювання. Згодом, подальший розвиток цього напряму було забезпечено прийняттям Цивільного кодексу України 2003 року, де вперше в загальному вигляді визначено участь держави та територіальних громад у цивільних відносинах, встановлено засади рівності сторін у приватноправових угодах.

Наступним важливим етапом стало прийняття спеціальних законів, які безпосередньо стосувалися окремих приватноправових інструментів. Наприклад, Закон України «Про державно-приватне партнерство» вперше встановив конкретні механізми залучення приватних партнерів до

виконання публічних завдань через цивільно-правові договори. Важливе значення мав і Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», який забезпечив правове регулювання механізмів державної підтримки економічної діяльності підприємств за допомогою майнових та фінансових інструментів, зокрема через субсидії, гранти та податкові пільги. Таким чином, крок за кроком створювалося законодавче поле для поширення застосування приватноправових інструментів діяльності публічної адміністрації, що відповідало європейським стандартам та міжнародному досвіду. У цьому контексті визначення приватноправових інструментів як правових засобів участі суб'єктів публічної влади у приватноправових відносинах, спрямованих на досягнення публічного інтересу через механізми координації, державної підтримки або публічно-приватного партнерства, що ґрунтуються на договірних, фінансово-майнових, інституційно-організаційних чи корпоративних формах взаємодії, створює концептуальну основу для системного огляду відповідної нормативно-правової бази за цими групами [3, с. 303]. Такий підхід не лише дозволяє класифікувати законодавчі акти за предметом їх регулювання, але й дає змогу простежити взаємозв'язок та взаємодоповнюваність різних механізмів у межах цілісної системи інструментів публічного адміністрування та, зокрема, її підсистеми приватноправових інструментів.

Договірні механізми є однією з найбільш поширених форм використання приватноправових інструментів у діяльності публічної адміністрації. Вони передбачають укладення державними органами цивільно-правових договорів з приватними суб'єктами на рівних умовах для досягнення публічного інтересу.

Правовою основою договірних механізмів виступає насамперед Цивільний кодекс України (від 16 січня 2003 року [4]), який, як нами уже наголошувалося, уперше на законодавчому рівні закріпив принцип участі держави та територіальних громад у цивільних відносинах (ст. 167 ЦК України). Кодекс визначає загальні правила укладення договорів за участю держави, встановлює засади рівності сторін, диспозитивності та свободи договору, що є ключовими для розуміння специфіки залучення держави до приватноправового сектору. ЦК України регулює також окремі (спеціальні) випадки участі держави у договорах, наприклад, договори купівлі-продажу, оренди, підряду, управління майном тощо, зберігаючи за державою публічно-правовий статус навіть у рамках приватноправових відносин.

Особливу увагу слід приділити Закону України від 01 липня 2010 року «Про державно-приватне партнерство» [5], який створив нормативну основу для залучення приватних партнерів до виконання публічних завдань через договірні механізми. Закон визначає форми ДПП, серед яких особливе місце займають договори про спільну діяльність, управління об'єктами, будівництво та експлуатацію об'єктів інфраструктури. У межах ДПП держава виступає рівноправним партнером приватного сектору, делегуючи частину функцій на умовах, що забезпечують досягнення суспільно значущих цілей.

Не менш важливим є Закон України від 03 жовтня 2019 року «Про концесію» [6], який регулює передачу державного чи комунального майна у користування приватним суб'єктам на підставі концесійного договору. Закон встановлює детальний порядок укладення, зміни та припинення концесійних договорів, закріплює основні принципи взаємодії сторін, визначає права й обов'язки концесіодавця та концесіонера, а також механізми контролю за виконанням умов договору. Концесійний договір виступає різновидом договірної механізми, що поєднує приватноправові та публічно-правові елементи, забезпечуючи баланс інтересів держави та приватного бізнесу.

Окремо варто зазначити роль Закону України від 25 грудня 2025 року «Про публічні закупівлі» [7], який регулює порядок укладення договорів на закупівлю товарів, робіт та послуг за бюджетні кошти. Цей акт визначає процедури проведення закупівель, вимоги до учасників, правила укладення та виконання договорів, а також механізми забезпечення прозорості й доброчесності публічних закупівель. У цьому контексті договірні механізми виступають важливим інструментом реалізації бюджетної політики та досягнення публічного інтересу через ефективне використання фінансових ресурсів держави.

Таким чином, договірні механізми формують основу для реалізації приватноправових інструментів публічної адміністрації, забезпечуючи рівноправну участь держави у договірних відносинах із приватними суб'єктами та створюючи передумови для взаємовигідної співпраці у межах досягнення завдань публічного адміністрування та задоволення публічних інтересів.

Договірні механізми, про які йшлося вище, тісно пов'язані з фінансово-майновими формами впливу публічної адміністрації, адже саме через належну ресурсну основу забезпечується ефективне виконання державою своїх функцій у сфері публічного управління. Фінансово-майнові механізми охоплюють комплекс правових засобів, що передбачають використання чи залучення державними органами фінансових і матеріальних ресурсів для підтримки або регулювання економічної активності, забезпечення соціально значущих потреб та реалізації стратегічних програм розвитку.

Ключове місце серед нормативно-правових актів, що регулюють зазначену сферу, займає Закон України від 01 липня 2014 року «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [8]. Він встановлює загальні принципи надання державної допомоги, визначає умови її допустимості, порядок повідомлення про надання допомоги та процедури контролю за її використанням. Закон передбачає класифікацію державної допомоги на допустиму та таку, що може бути визнана допустимою за певних умов, а також містить правила, спрямовані на запобігання порушенню конкуренції на ринку. Особливу увагу приділено ролі уповноважених органів у здійсненні нагляду та моніторингу механізмів державної підтримки, що відображає прагнення гармонізувати українське законодавство з нормами Європейського Союзу у сфері захисту економічної конкуренції.

Важливу роль у правовому регулюванні фінансового забезпечення публічного адміністрування відіграє Бюджетний кодекс України (від 08 липня 2010 року) [9], який закріплює засади формування, розподілу та використання бюджетних коштів на загальнодержавному та місцевому рівнях. Кодекс визначає порядок фінансування різноманітних державних програм, зокрема у сфері охорони здоров'я, освіти, науки, соціального забезпечення, оборони та безпеки. У цій площині фінансово-майнові інструменти приватного характеру виступають важливими засобами реалізації державної політики, що поєднує публічно-правові засади з приватноправовими формами використання бюджетних коштів.

Особливе місце серед фінансово-майнових інструментів займають оборонні закупівлі, врегульовані Законом України від 17 липня 2020 року «Про оборонні закупівлі». Цей нормативний акт визначає загальні правові засади планування, порядок формування обсягів та особливостей здійснення закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення для забезпечення потреб сектору безпеки і оборони, а також інших товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб безпеки і оборони, а також порядок здійснення державного і демократичного цивільного контролю у сфері оборонних закупівель. Метою цього Закону є визначення правових засад для забезпечення матеріально-технічних і наукових потреб сектору безпеки і оборони держави шляхом ефективного та прозорого здійснення оборонних закупівель із дотриманням заходів захисту національних інтересів, створення конкурентного середовища, запобігання корупції у сфері оборонних закупівель, розвитку добросовісної конкуренції, а також ефективного та прозорого планування, реалізації і контролю за здійсненням оборонних закупівель [10].

Водночас слід зазначити, що Закон України «Про публічні закупівлі», уже розглянутий у контексті договірних механізмів, має важливе значення й для фінансово-майнових відносин. Його положення регламентують фінансування закупівель товарів, робіт та послуг за рахунок державного бюджету, встановлюють процедури використання фінансових ресурсів публічної адміністрації та запроваджують механізми контролю за ефективністю витрачання коштів. У цьому сенсі закон відіграє роль гаранта прозорості фінансових потоків та підвищення економічної ефективності публічного управління.

Таким чином, фінансово-майнові механізми, будучи тісно інтегрованими у загальну систему приватноправових інструментів публічної адміністрації, виконують ключову роль у забезпеченні належного ресурсного потенціалу для реалізації державної політики та досягнення публічного інтересу. Вони демонструють, як фінансові й матеріальні ресурси можуть використовуватись не лише як засіб владного примусу, а й як інструмент партнерства та стимулювання економічної активності приватного сектора.

Фінансово-майнові механізми нерідко слугують підґрунтям для формування та реалізації корпоративних інструментів, які уособлюють участь публічної адміністрації у корпоративних відносинах. Корпоративні механізми передбачають входження держави або органів місцевого самоврядування до складу засновників (учасників, акціонерів) юридичних осіб приватноправових форм, що дозволяє публічній адміністрації здійснювати довгостроковий вплив на господарську діяльність, реалізовувати стратегічні публічні інтереси та координувати окремі напрями економічного розвитку.

Нормативну основу корпоративних механізмів становить, звісно ж насамперед, ЦК України, який у ч. 2 ст. 167 закріплює право держави та територіальних громад брати участь у створенні й діяльності юридичних осіб приватного права. На відміну від договірних відносин, що здебільшого мають епізодичний характер, корпоративні механізми передбачають формування тривалих правових зв'язків між публічними та приватними суб'єктами. Вони включають реалізацію державою корпоративних прав, таких як участь у загальних зборах, формування органів управління, контроль за прийняттям стратегічних рішень та розподілом прибутків. Водночас публічний суб'єкт, діючи як учасник корпоративних правовідносин, зберігає свій особливий публічно-правовий статус, що зумовлює необхідність дотримання спеціальних норм адміністративного, податкового та фінансового законодавства, спрямованих на запобігання зловживанням та забезпечення прозорості управління державними активами.

Спеціальні аспекти правового регулювання участі публічної адміністрації у корпоративних структурах деталізовані у Законі України від 06 лютого 2018 року «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [11] та Законі України від 27 липня 2022 року «Про акціонерні товариства» [12]. Ці акти визначають правовий режим створення та функціонування господарських товариств, порядок реалізації прав учасників (акціонерів), у тому числі публічних суб'єктів, а також механізми захисту прав та інтересів держави як власника корпоративних прав. Вони закріплюють правила участі публічної адміністрації у прийнятті рішень, управлінні товариством, формуванні його статутного капіталу та контролю за діяльністю виконавчих органів.

Особливе значення для реалізації корпоративних механізмів має Закон України від 21 вересня 2006 року «Про управління об'єктами державної власності» [13], який визначає процедури управління корпоративними правами держави, включаючи їх облік, передачу, відчуження, а також порядок здійснення контролю за діяльністю підприємств із державною часткою у капіталі. Закон встановлює спеціальні повноваження центральних органів виконавчої влади та суб'єктів управління щодо корпоративних прав, що забезпечує ефективність реалізації державної політики у сфері управління майновими активами.

Особливої уваги заслуговує й Закон України від 09 січня 2025 року «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» [14], прийнятий у зв'язку зі скасуванням Господарського кодексу України. Цей нормативно-правовий акт врегульовує питання правонаступництва та адаптації юридичних осіб, створених за нормами ГК України, до вимог цивільного законодавства, а також визначає особливості реалізації корпоративних прав держави у перехідний період. Він спрямований на запобігання виникненню правових прогалин та забезпечення стабільності господарських відносин під час реорганізації державних та комунальних підприємств.

Таким чином, корпоративні механізми демонструють специфічну форму інтеграції публічної адміністрації у приватноправову сферу, що дозволяє забезпечити баланс між ефективним управлінням державними активами та реалізацією публічного інтересу. Вони є важливим інструментом стратегічного впливу держави на економіку, водночас ґрунтуючись на принципах рівноправності сторін та верховенства права.

Корпоративні механізми, як показано вище, передбачають участь публічної адміністрації у діяльності приватноправових суб'єктів шляхом набуття корпоративних прав. Водночас у практиці публічного управління значну роль відіграють й інші форми участі держави у приватноправовій сфері, які пов'язані насамперед зі створенням або реорганізацією юридичних осіб, організацією спільного управління майном та делегуванням управлінських функцій. Такі дії утворюють окрему групу – інституційно-організаційні механізми, що не зводяться до набуття корпоративних прав, а відображають здатність публічної адміністрації формувати нові інституційні структури та забезпечувати організаційний вплив на приватних суб'єктів для досягнення публічного інтересу.

Нормативну основу цієї групи утворює, насамперед, Закон України від 15 травня 2003 року «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [15], який визначає процедури створення, реєстрації, реорганізації та ліквідації суб'єктів господарювання, у тому числі за участю держави та територіальних громад. Закон передбачає механізми внесення до Єдиного державного реєстру даних про юридичних осіб, що створюються з ініціативи публічної адміністрації, а також про зміну їх організаційно-правових форм. Це має принципове значення для забезпечення прозорості та легітимності діяльності держави у сфері інституційного впливу на господарську діяльність.

Особливу роль у реалізації інституційно-організаційних механізмів відіграє Закон України «Про управління об'єктами державної власності», який вже аналізувався у контексті корпоративних механізмів у зв'язку з регулюванням реалізації корпоративних прав держави. Проте у межах цієї групи інструментів закон має іншу мету правового регулювання – встановлення порядку прийняття рішень про створення нових юридичних осіб, передачу їм державного майна для спільного управління або делегування окремих функцій публічної адміністрації приватним суб'єктам. Такі положення створюють передумови для ефективної реалізації публічних завдань із залученням ресурсів приватного сектора.

Важливим також є Закон України «Про державно-приватне партнерство», який вже розглядався у контексті договірних механізмів. Проте у площині інституційно-організаційних механізмів він згадується нами за рахунок його спрямованості й на врегулювання організаційних аспектів підготовки та реалізації проектів ДПП, що передбачають створення нових інституційних структур для спільного управління об'єктами інфраструктури або виконання суспільно значущих завдань.

Аналогічно, Закон України «Про концесію», раніше охарактеризований як нормативна основа договірних механізмів, у площині інституційно-організаційних механізмів визначає правові підста-

ви для передачі об'єктів державної та комунальної власності у тимчасове управління приватним партнерам на умовах концесії.

Отже, інституційно-організаційні механізми виступають своєрідним структурним «каркасом» для реалізації інших груп приватноправових інструментів публічної адміністрації. Вони забезпечують державі та органам місцевого самоврядування можливість формувати нові моделі взаємодії з приватним сектором, що поєднують організаційні та правові елементи і спрямовані на досягнення публічного інтересу.

Висновки. Таким чином, проведений огляд нормативно-правової бази у цій сфері засвідчив, що приватноправові інструменти діяльності публічної адміністрації сформувалися як складна, багатокомпонентна система, яка інтегрує договірні, фінансово-майнові, корпоративні та інституційно-організаційні механізми у загальну систему законодавства про публічну владу та форми її впливу на суспільні відносини. Кожна з цих груп, маючи власні предмети регулювання та специфіку правозастосування, водночас тісно взаємодіє з іншими елементами системи, що дозволяє суб'єктам публічного адміністрування адаптувати свої дії до потреб суспільства та економіки.

Законодавчі акти, які закріплюють зазначені механізми, відображають поступову трансформацію підходів до публічного адміністрування: від моделі, орієнтованої виключно на державні інтереси, до комплексного використання диспозитивних засобів і партнерських форм взаємодії держави та приватного сектора, людиноцентристських орієнтирів. Такий розвиток нормативної бази заклав підґрунтя для формування новітнього бачення інструментарію публічної адміністрації в українському правопорядку, що, своєю чергою, стимулювало й доктринальні пошуки у цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Патерило І.В. Адміністративно-правові інструменти діяльності публічної адміністрації України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2015. 442 с.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22, Ст. 144.
3. Чорненко О.М., Денисюк Т.В. Приватноправові інструменти діяльності публічної адміністрації: актуальність та напрями наукового дослідження. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. № 03. Частина 2. С. 299–304.
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
5. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01 липня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>.
6. Про концесію: Закон України від 03 жовтня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text>.
7. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 грудня 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.
8. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 01 липня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>.
9. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08 липня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
10. Про оборонні закупівлі: Закон України від 17 липня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#n507>.
11. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06 лютого 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>.
12. Про акціонерні товариства: Закон України від 27 липня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>.
13. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21 вересня 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text>.
14. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09 січня 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text>.
15. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>.